

УДК 316.74

## ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ ПЕРЕХОДУ ДО БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ

**О.В. Горбань**  
Симферополь, Україна

Однією з визначних рис духовного життя сучасної цивілізації є зростаюче усвідомлення вирішального значення освіти для подальшого економічного та соціально-культурного розвитку. Зростаючий попит на освіту, визнання знань і освіти в сучасному суспільстві як визначального і соціального багатства, зумовлює формування такого майбутнього людства, в якому знання відіграватимуть вирішальну роль. Основним надбанням будь-якої країни стає людський капітал, тобто накопичені населенням знання та вміння, які використовуються для знаходження ефективних рішень у виробничій діяльності та в повсякденному житті.

Освіта здійснює позитивний вплив на соціальні процеси у суспільстві. Освічена людина здатна сформувати здорове соціальне середовище, стає досить законослухняною, легше може адаптуватися до змін, які відбуваються в суспільстві. Також освічена людина характеризується розвинутою системою культурних потреб, що зумовлює формування потреби пізнання навколишнього світу.

Формується нова освітня парадигма, котру можна виразити як трансформацію відомого вислову Ф. Бекона «знання – сила». Сучасне розуміння сутності феномену «знання» істотно відрізняється від його класичного просвітницького тлумачення. Класичний ідеал знання ґрунтується на визнанні абсолюту енциклопедичного знання, як такого, тобто його наявності у людини. Але сучасний освітній ідеал це задовольнити уже не може. Він повинен базуватися на вмінні користуватися вже накопиченим людством знанням, здатності особи творчої його примножувати, спиратися на нього у своїй життєдіяльності.

Саме така констатація сучасної освітньої парадигми міститься, зокрема, в Болонській Декларації щодо формування Єдиного Європейського освітнього простору [1]. Вхідження в Болонський освітній процес характеризується такими ознаками як «освіта для всіх», «суспільство, що постійно навчається», «диференціація навчання», «ефективність освіти». Ця тенденція підкріплюється відповідними рішеннями держави та конкретними кроками їх реалізації [2].

У відповідності з «Угодою про партнерство та співробітництво» між Україною та ЄС, підписаною в 1998 році на десятирічний період, співробітництво в сфері освіти та професійної кваліфікації передбачає:

- удосконалення системи вищої освіти;
- співробітництво між навчальними закладами;
- мобільність студентів та випускників;
- навчання мовам країн ЄС;
- обмін науковою та технічною інформацією.

Ці заходи отримали назву Болонського процесу – процесу реформування освітніх систем європейських держав з метою їх зближення. Метою даного процесу є створення зони європейської вищої освіти за допомогою ряду технологічних заходів, перш за все, прийняття уніфікованої двохступеневої системи вищої освіти (бакалавр/магістр) та запровадження системи кредитів за типом

європейської системи перезаліків залікових одиниць трудомісткості (ECTS). Все це, за задумкою авторів, дозволить в рамках Європи (а згодом і за її межами) впровадити систему легко зрозумілих, співвимірних та «конвертованих» ступенів вищої освіти, що дозволить студентам та випускникам усіх країн-учасниць Болонського процесу бути «мобільними» (здійснювати обмін студентами, набувати місце роботи і т.п.) на всій території Зони Європейської вищої освіти.

Таким чином, в перспективі буде створена всеєвропейська система освіти, побудована на принципах відповідальності освіти перед суспільством, а також на розвиток в ході освіти особи та навчання на протязі всього життя.

Прийняття концепції «освіти протягом усього життя» як керівного принципу політики в галузі освіти як країнами, здатними забезпечити поглиблену освіту і які мають для цього необхідні можливості, так і країнами, що продовжують вживати зусиль для ліквідації неписьменності, слід розглядати як тенденцію до демократизації освіти.

Разом з тим, виникає суттєва проблема, пов'язана зі збереженням вітчизняних культурних та освітніх надбань і традицій. Значними досягненнями національної системи вищої школи можна вважати, на думку І. Добрянського, державність, доступність та фундаментальність [3]. Ці три принципи досить повно відображені в «Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті» [4]. Державність – це основна сутність національної ідеї щодо освіти в Україні. Суверенна, незалежна, демократична держава – це, насамперед, держава, самодостатня у своєму кадровому потенціалі, формування якого – головне призначення освіти. Доступність вищої освіти – це моральна норма вітчизняної вищої школи. В цьому проявляється її демократизм, який є одним з наріжних каменів розвитку освіти. Під фундаментальністю вищої школи слід розуміти процес поєднання наукових знань з процесом освіти. Це, з одного боку, дає можливість бути мобільним і відкритим до інновацій, а з іншого – бути здатним навчатись та поглиблювати знання впродовж всього життя.

Таким чином, національна система освіти, її досягнення не повинні піддаватися цілковитій технологізації та схематичній стандартизації. Насамперед це стосується ролі особистості в навчально-виховному процесі. В європейському освітньому просторі, окресленому Болонським процесом, така роль чітко не визначена. А це означає, що, прямуючи в цей освітній простір, ми будемо змушені приймати такі стандарти, які, з одного боку, істотно розширюють можливості та ефективність навчального процесу як такого, а з іншого – не менш суттєво обмежують і навіть атрофують роль і можливості викладача чи студента як особистості. Втрачається визначальна роль викладача, особистості, яка формує спеціаліста-професіонала. Натомість вона змінюється технологічною системою з кредитно-модульним принципом [5].

Відмінність національної та західноєвропейської вищих шкіл, на наш погляд, закладена, перш за все, в самій ідеології наших суспільств та їх вартісних орієнтирах. Так, в нашому суспільстві річ, машина завжди оцінювались дорожче, ніж людина. В західній же системі цінностей давно домінує антропоцентризм. І ми, і Захід намагаємось використовувати те, що є економічно вигідним, але відмінність вартісних оцінок призвела до того, що ми експлуатуємо людину, викладача, застосовуючи переважно вербальні методи навчання. Послуги західного спеціаліста надзвичайно дорогі, тому спілкування викладача і студента досить обмежене. Західний студент здобуває знання в основному самостійно, та й якість його контролюється не стільки самим викладачем, скільки розробленою технологічною системою контролю знань. Тому, глибоким переконанням, філософією реформування вищої національної освіти має

статі багатовекторність освітнього простору, конвергенції, зближення та інтеграції західних та вітчизняних освітніх парадигм [6].

Національна освіта сьогодні – це головний стратегічний фактор соціально-економічного, інтелектуального і духовного розвитку суспільства, а також вирішальний чинник його виживання і безпеки. На думку В. Федорченка, освіта має безумовно випереджальний характер щодо всіх без винятку галузей суспільного життя: політики, економіки, демографії, охорони здоров'я, культури, екології [7]. Ця теза справджується, коли містить у собі такі домінуючі моральні компоненти як відповідальність, сумлінність, врахування вимог суспільства поряд з толерантним відношенням до потреб особистості.

Вища освіта ХХІ століття повинна ґрунтуватися на ряді аксіологічних принципів, а саме: рівності і доступності вищої освіти за єдиним критерієм – здібності людини; толерантності, поваги і врахування інтересів всіх суб'єктів освітнього процесу; єдності освітнього процесу на основі солідарної диференціації та взаємопоновлюваності. У своїй системній цілісності ці принципи повинні забезпечити успіх стратегії виживання людства, як єдиного цілісного соціуму та уможливити сталий розвиток сучасного суспільства європейського типу.

#### Список литературы

1. Болонська конвенція, Спільна заява європейських міністрів освіти // Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу. – Тернопіль: вид-во ТДПУ імені В. Гнатюка, 2004. – С. 20-23.
2. Ніколаєнко С.М. Сучасна законодавча основа в системі майбутніх освітнього та наукових процесів в Україні і світі // Вища школа. – 2003. – № 4-5. – С. 3-19.
3. Добрянський І. Сучасні тенденції розвитку вищої школи: соціокультурний, регіональний та особистісний аспекти // Вища школа. – 2004. – № 1. – С. 22-28.
4. Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ столітті // Освіта. – 2002. – 24-31 жовтня. – С. 8-9.
5. Кобильченко В.В. Методологічні принципи становлення особистості // Проблеми освіти: Науково-методичний збірник – К.: Науково-методичний центр вищої освіти, 2001. – Вип. 26. – С. 9-20.
6. Проніна О.П. Гносеологія вектора формування духовного простору // Проблеми освіти: Науково-методичний збірник – К.: Науково-методичний центр вищої освіти, 2001. – Вип. 24. – С. 166-174.
7. Федорченко В. Вища освіта: педагогічна стратегія сучасності // Вища школа. – 2002. – № 1. – С. 35-41.

УДК 321.01

### СПЕЦИФИКА ОСУЩЕСТВЛЕНИЯ ВЛАСТИ В СОВРЕМЕННОЙ УКРАИНЕ

**О.К. Шевченко**  
Симферополь, Украина

Актуальность заявленной темы тезисов обусловлена тем, что на современном этапе развития украинского государства и общества необходима адекватная система властных отношений. Трансформационные процессы, под влиянием